

Slovácko: region s identitou, samospráva bez identity

Jiří Doležálek¹

Abstract: *Slovácko: Region with Identity, Self-Government without Identity*

As part of the reform of public authority in the Czech Republic, a higher level of the self-government was created in 1997 in the form of 14 regions. Nevertheless, their territorial definitions often failed to respect natural regional borders. This is also the case with the ethnic area known as Slovácko. In this paper, the socio-demographic structure of the inhabitants of Slovácko, electoral behavior, and their positions on particular political issues are analyzed. The characteristics of local politics in Slovácko are examined as well.

Keywords: *Slovácko, regional self-government, natural region, territorial identity*

1. Úvod

Předmětem tohoto článku je otázka územního uspořádání vyšší úrovně samosprávy v České republice. Konkrétně se budeme zabývat problematikou neexistence vyššího územního samosprávného celku (VÚSC) – kraje – na území přirozeného regionu Slovácka. Budeme se snažit prokázat, že oblast Slovácka není jen skanzenem specifických folklórních tradic, ale jedná se o oblast, jejíž společnost vykazuje homogenitu sociodemografických charakteristik. Stejně tak budeme ověřovat, zda nabývají homogenních hodnot i parametry volebního chování obyvatel Slovácka. Zajímavý v této souvislosti bude i pohled na homogenost postojů Moravských Slováků ke konkrétní závažné politické otázce, a to ke vstupu České republiky (ČR) do Evropské unie (EU). V neposlední řadě se zaměříme na specifika komunální politiky v oblasti Slovácka, kdy se pokusíme prokázat shodnou charakteristiku místní politiky ve slováckých obcích, a to dominanci Křesťanské a demokratické unie – Československé strany lidové (KDU-ČSL).

2. Územní definice Slovácka

Národopisná oblast Slovácko² se rozkládá na jihovýchodní Moravě od Napajedelska až k soutoku Moravy s Dyjí. Na jihu a jihovýchodě hraničí se Slovenskou republikou (národopisné oblasti Záhorie a slovenské Kopanice). Severovýchodně od Uherského Brodu leží přechodová oblast mezi Slováckem a Valašskem Luhačovické Zálesí, které někdy etnografově zařazují do

¹ Autor je absolventem bakalářského studijního programu na Katedře politologie a Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity. E-mail: dolezale@fss.muni.cz.

² Označení Moravské Slovácko je dle vyjádření etnografů nesprávné označení vzniklé kombinací staršího označení Moravské Slovensko a současného názvu Slovácko.

Slovácka (Tarcalová 2005; Žůrek 2005). Nicméně se domnívám, že – i z hlediska, jak zařazují zdejší obyvatelé sami sebe – je nosnější vymezit Zálesí jako svébytný region.

Schéma 1: Teritoriální vymezení národopisné oblasti Slovácko.

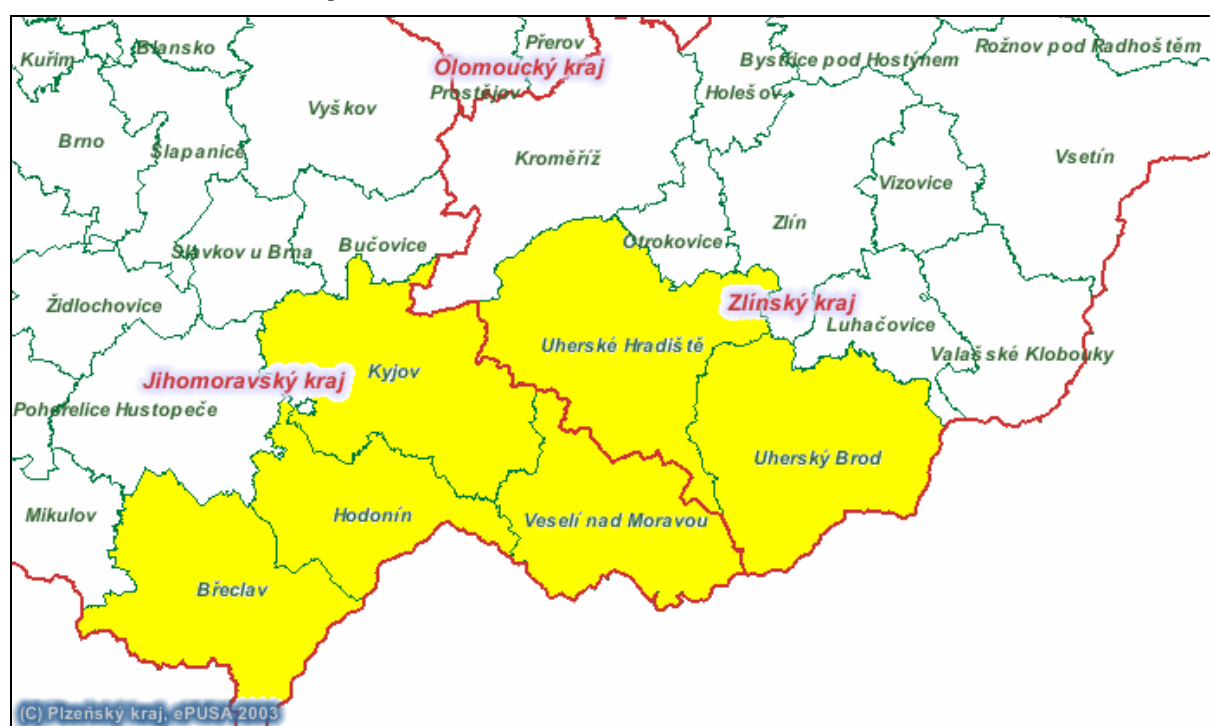
Zdroj: Mapy.cz; ohraničení autor.

Hranice uvažovaného vyššího územního samosprávného celku Slovácko by měly – a dosavadní reforma veřejné správy se většinou tímto směrem ubírá – kopírovat hranice správních obvodů státní správy. Pokud aplikujeme hranice správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP) na region Slovácka, můžeme označit za „slovácké“ obvody Břeclav³, Hodonín,

³ V obvodu ORP Břeclav patří do Slovácka entita Podluží, což je oblast na východ od města Břeclav při hranicích se SR; zbytek tohoto správního obvodu tvoří území dříve osídlené převážně německy mluvícím obyvatelstvem a semi-asimilovaným chorvatským etnikem, a proto se za součást národopisného Slovácka nepočítá. Naopak národopisně se do Slovácka dají zařadit některé rakouské obce na jih od Lanžhotu.

Kyjov, Veselí nad Moravou, Uherské Hradiště a Uherský Brod (viz schéma 2). Toto vymezení⁴ nekopíruje přesně hranice národopisné oblasti Slovácka, které jsou ale samy o sobě v některých částech mlhavé. Největšími odchylkami je oblast Napajedelska, která patří do obvodu ORP Otrokovice, a obvod ORP Břeclav (viz pozn. 3). Považujeme ale za přínosné při vymezování zamýšleného kraje Slovácko nedržet se v okrajových oblastech striktně hranic národopisných oblastí, ale vzít v potaz i hledisko dostupnosti a kompatibility veřejné správy. Konečné rozhodnutí ve sporných případech by měli učinit obyvatelé, jichž by se takové rozhodnutí týkalo.

Schéma 2: Obce s rozšířenou působností na území Slovácka.

Zdroj: ePUSA; zvýraznění autor.

3. Sociodemografická struktura Slovácka: homogenita?

V této části se zaměříme na vybrané sociodemografické charakteristiky společnosti na Slovácku. Prezentována budou agregovaná data pro úroveň správních obvodů ORP. Přestože i na této úrovni dochází k jistému zkreslení informace, považujeme obvody ORP za rozumný kompromis mezi dostatečnou vypovídací hodnotou a dostupností dat.

⁴ Z hlediska okresních hranic se jedná o území okresů Uherské Hradiště (správní obvody ORP Uherské Hradiště a Uherský Brod), Hodonín (Hodonín, Kyjov, Veselí nad Moravou) a část okresu Břeclav (Břeclav).

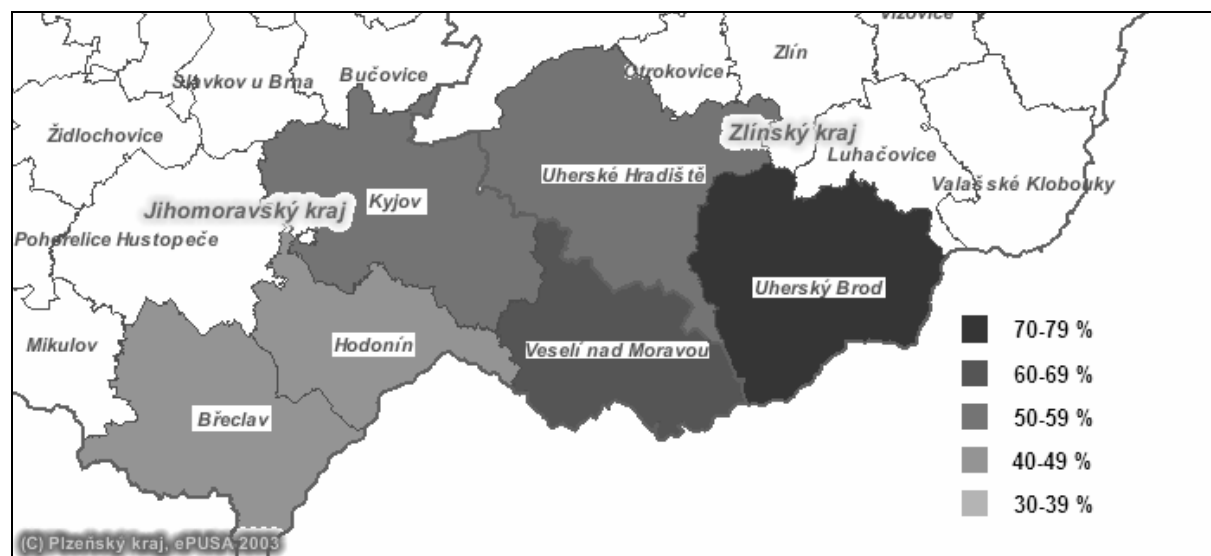
3.1. Vyznání

Tabulka 1: Podíl věřících obecně a věřících katolického vyznání (v %).

<i>správní obvod ORP</i>	věřící	katolického vyznání
Uherský Brod	72	69
Uherské Hradiště	59	56
Hodonín	49	46
Kyjov	59	55
Veselí nad Moravou	68	61
Břeclav	43	39
Česká republika	32	27
Jihomoravský kraj	44	39
Zlínský kraj	55	49

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2001; výpočty autor.

Schéma 3: Míra religiozity ve správních obvodech ORP na Slovácku.

Zdroj: ePUSA (mapový podklad); Sčítání lidu, domů a bytů 2001 (data); zvýraznění autor.

Z hlediska religiozity má Slovácko obecně hodnoty vysoko nad celorepublikovým průměrem. Nicméně i v rámci tohoto regionu jsou patrné jisté diference. Na vyšší hodnoty v obvodech ORP Uherský Brod a Veselí nad Moravou má jistě vliv, že velkou jejich část tvoří Kopanice a Hornácko, tedy rurální horské oblasti s větší vzdáleností od center. Směrem na západ, tedy k populačním centrům v údolí řeky Moravy, religiozita klesá, stejně jako směrem na jih. Nicméně ve správních obvodech ORP Hodonín a Břeclav má na nižší hodnoty zřejmě vliv i skutečnost, že je zde vyšší podíl městského obyvatelstva, které v naprosté většině žije

v okresním městě v Hodoníně, resp. v Břeclavi.⁵ Obecně na území Slovácka naprosto převládá mezi religiózním obyvatelstvem římskokatolická denominace.

Nižší religiozita v obvodě ORP Břeclav oproti zbytku Slovácka nás nutí podívat se na tuto oblast podrobněji, tedy na mikroúrovni obcí. Jak už bylo zmíněno na začátku této stati, národopisně patří do Slovácka oblast Podluží na východ od Břeclavi. Pro určení toho, která obec z obvodu ORP Břeclav patří do národopisné oblasti Podluží, použijeme její příslušnost do mikroregionu Podluží. Podle webových stránek tohoto svazku obcí (Region Podluží) jde o obce šedě podbarvené v tabulce 2.

V této tabulce můžeme zároveň pozorovat, že agregovaná hodnota pro religiozitu v Podluží se velmi blíží hodnotám religiozity v obvodech ORP Kyjov a Uherské Hradiště. Jak můžeme vidět na grafickém znázornění (schéma 4), Podluží se poměrně ostře odlišuje z pohledu religiozity od zbytku obvodu ORP Břeclav mimo dvě výjimky: Velké Bílovice a Hlohovec. Velké Bílovice, ač se neřadí do Podluží, národopisně do Slovácka patří; spolu s Podlužím jde o obce s kontinuálním osídlením na rozdíl od zbývajících obcí obvodu, kde došlo po druhé světové válce k přesunu německého (do zahraničí) a částečně asimilovaného chorvatského (v rámci státu) obyvatelstva. Přesto stále zůstává deviantním případem obec Hlohovec, která se jeví jako ostrůvek s vyšší religiozitou v relativně ateistické oblasti. Příčinou tohoto jevu je skutečnost, že „vzhledem k tomu, že původní chorvatské obyvatelstvo již v průběhu 19. století přebíralo obyčejně okolního slováckého prostředí, nedošlo zde ani na sklonku čtyřicátých let (20. století – J.D.) k odsunu obyvatelstva do vnitrozemí jako v chorvatském ostrůvku na Drnholecku“ (Obec Hlohovec).

Tabulka 2: Podíl věřících obecně a věřících katolického vyznání v jednotlivých obcích správního obvodu ORP Břeclav (v %).

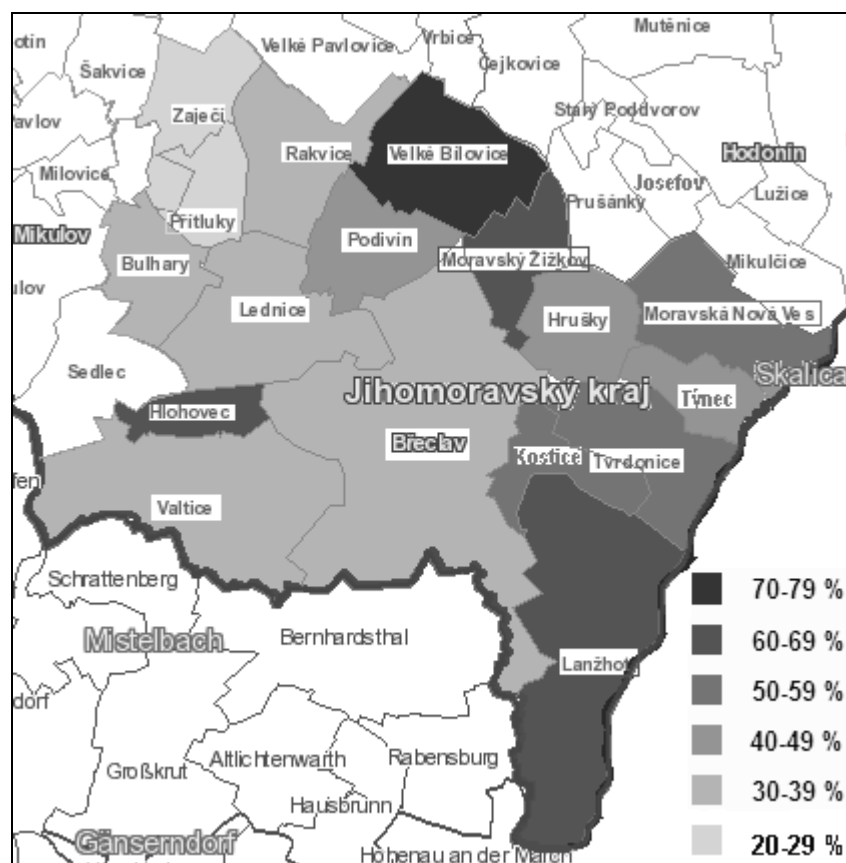
	věřící	katolického vyznání
Přítluky	24	22
Zaječí	25	22
Bulhary	32	29
Břeclav	34	30
Valtice	35	30
Lednice	37	33
Rakvice	39	37
Podivín	42	37
Hrušky	46	43

⁵ V případě obvodů ORP Uherské Hradiště a Veselí nad Moravou podstatná část městského obyvatelstva žije mimo správní středisko v městských sídlech, které se ovšem svým charakterem blíží rurálnímu prostředí.

	věřící	katolického vyznání
Týnec	49	46
Tvrdonice	50	47
Kostice	51	46
Moravská Nová Ves	53	49
Hlohovec	61	60
Lanžhot	66	64
Moravský Žižkov	69	65
Velké Bílovice	71	69
Podluží	56	53
zbytek správního obvodu ORP Břeclav	38	35

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2001; výpočty autor.

Schéma 4: Míra religiozity v jednotlivých obcích správního obvodu ORP Břeclav.

Zdroj: T-MapServer (mapový podklad); Sčítání lidu, domů a bytů 2001 (data); zvýraznění autor.

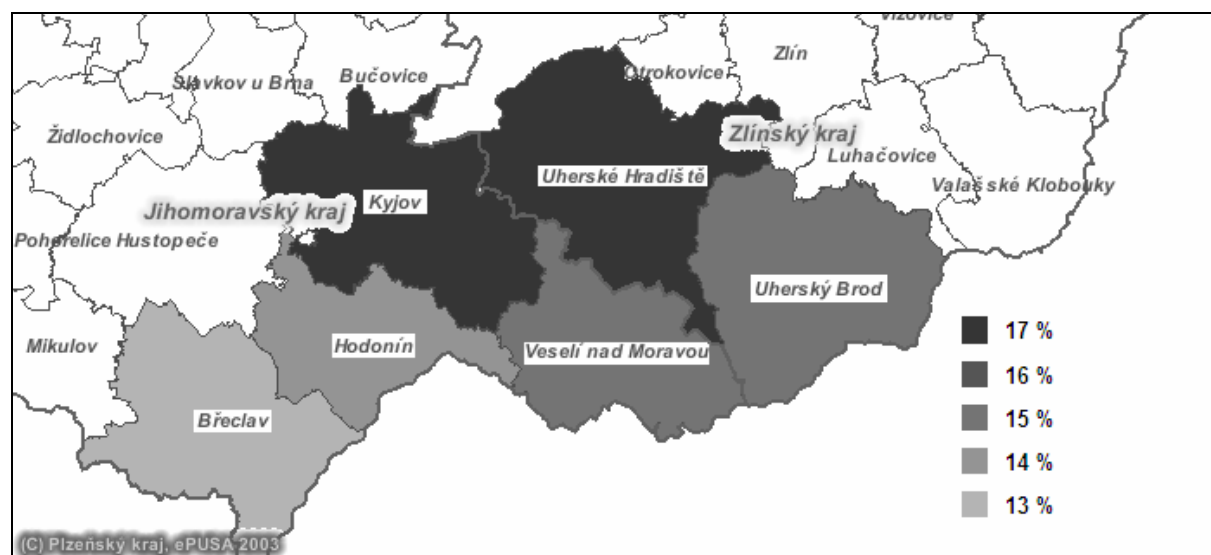
3.2. Národnost

Tabulka 3: Podíl občanů hlásících se k české a moravské národnosti (v %).

správní obvod ORP	česká	moravská
Uherský Brod	81	15
Uherské Hradiště	80	17
Hodonín	82	14
Kyjov	81	17
Veselí nad Moravou	82	15
Břeclav	82	13
Česká republika	90	4
Jihomoravský kraj	78	18
Zlínský kraj	85	11

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2001; výpočty autor.

Schéma 5: Míra příslušnosti k moravské národnosti ve správních obvodech ORP na Slovácku.

Zdroj: ePUSA (mapový podklad); Sčítání lidu, domů a bytů 2001 (data); zvýraznění autor.

Podle podílu lidí hlásících se k české národnosti se společnost na Slovácku jeví jako silně homogenní. V případě moravské národnosti je již možné odhalit jisté difference, kdy odlišně opět působí obvod ORP Břeclav. Podíl obyvatelstva Podluží hlásícího se k moravské národnosti odpovídá hodnotám v naprosté většině Slovácka (tabulka 4; šedě jsou podbarveny obce patřící do Podluží). Když se opět podíváme na mikroúroveň obcí (schéma 6), zjistíme homogenitu hodnot příslušnosti k moravské národnosti v Podluží; vyšší podíl obyvatelstva hlásícího se k této národnosti je ovšem na severozápadě obvodu ORP Břeclav. Zatímco u Velkých Bílovic je to ještě

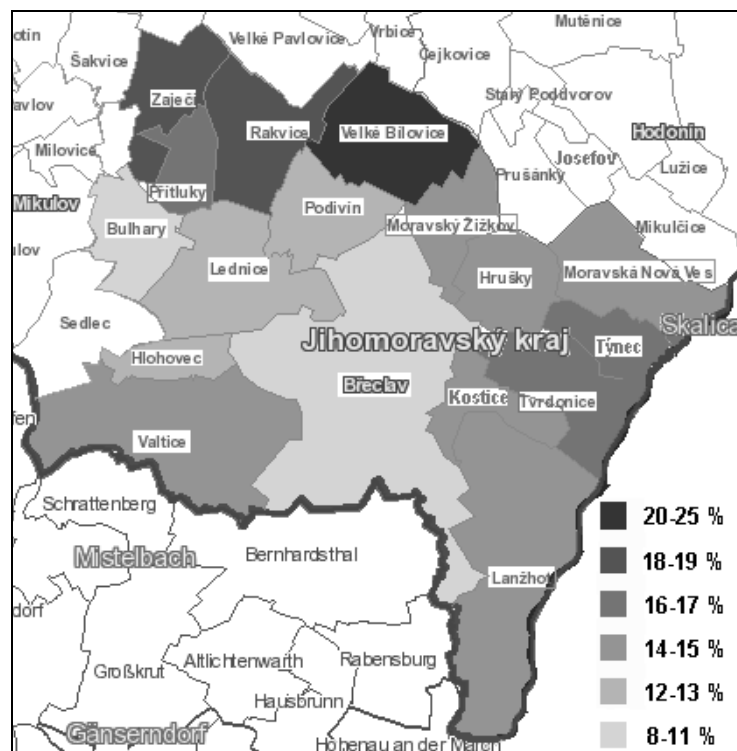
pochopitelné, u obcí Zaječí a Rakvice s diskontinuitním osídlením jde o zajímavý jev vzhledem k tomu, že v ostatních vysídlených obcích se tyto zvýšené hodnoty nevyskytují.

Tabulka 4: Podíl občanů hlásících se k české a moravské národnosti v jednotlivých obcích správního obvodu ORP Břeclav (v %).

	česká	moravská
Bulhary	87	8
Břeclav	84	11
Hlohovec	85	12
Podivín	82	13
Lednice	81	13
Valtice	81	14
Moravská Nová Ves	83	14
Lanžhot	80	14
Kostice	82	15
Moravský Žižkov	83	15
Hrušky	80	15
Přítluky	83	16
Týnec	80	16
Tvrdonice	80	17
Zaječí	78	18
Rakvice	77	19
Velké Bílovice	73	25
Podluží	80	16
zbytek správního obvodu ORP Břeclav	82	13

Zdroj: Sčítání lidu, domů a bytů 2001; výpočty autor.

Schéma 6: Míra příslušnosti k moravské národnosti v jednotlivých obcích správního obvodu ORP Břeclav.

Zdroj: T-MapServer (mapový podklad); Sčítání lidu, domů a bytů 2001 (data); zvýraznění autor.

3.3. Manželství a natalita

Podle množství uzavřených manželství (za rok 2003) se dají na Slovácku identifikovat správní obvody ORP s vyšší (Uherský Brod, Veselí nad Moravou a Břeclav) a nižší sňatečností (Uherské Hradiště, Kyjov a Hodonín). U rozvodů se podobně vyskytují dvě oblasti – jedna s vyšší a druhá s nižší rozvodovostí. U obvodů ORP Uherský Brod a Veselí nad Moravou se dokonce vyšší sňatečnost pojí s nižší rozvodovostí. Jistě zajímavým je také fakt, že vyšší rozvodovost se vyskytuje v administrativních celcích, na jejichž území se nachází okresní město. Vyšší natalita je v obvodech ORP Uherský Brod a Uherské Hradiště, přičemž naopak nižší byla v roce 2003 ve správních celcích Hodonín, Veselí nad Moravou a Kyjov. Obvod ORP Břeclav se nachází zhruba uprostřed pořadí těchto hodnot. Vyšší počet potratů byl proveden v okrscích Břeclav a Hodonín a naopak nižší hodnoty tato proměnná nabyla v okrscích Uherský Brod, Uherské Hradiště a Kyjov. Správní obvod ORP Veselí nad Moravou se nachází uprostřed pomyslného žebříčku.

Můžeme předpokládat nějakou souvislost mezi hodnotami těchto čtyř proměnných a mírou religiozity v jednotlivých správních obvodech ORP. Pokud se podíváme na korelace mezi těmito skupinami hodnot, tak zjistíme významnou negativní korelaci mezi mírou religiozity a množstvím

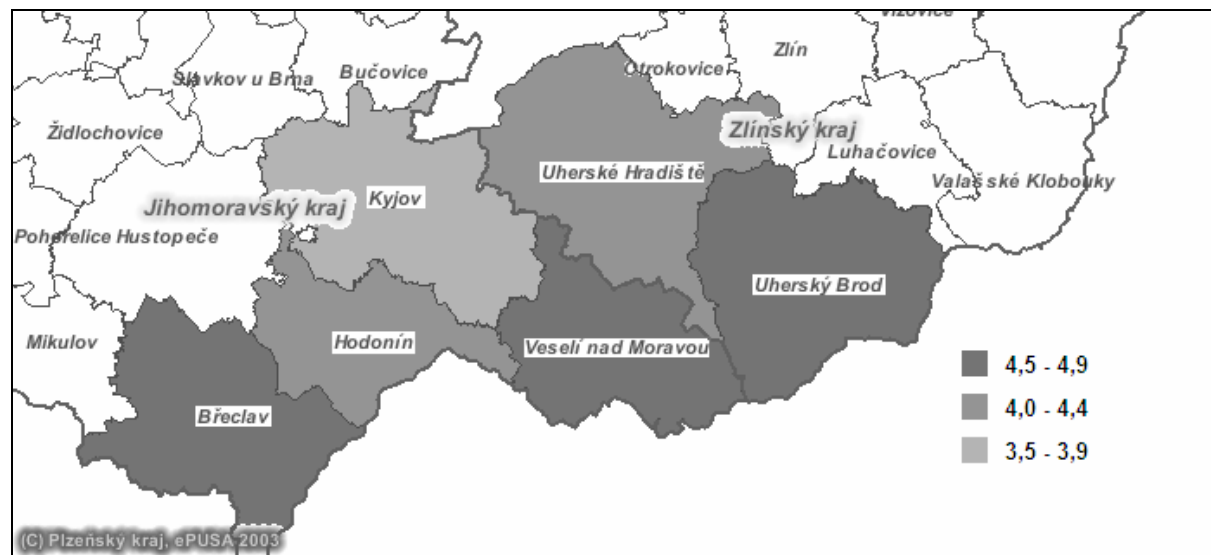
potratů (-0,87) a rozvodů (-0,88). Naopak u živě narozených (0,39) a uzavřených manželství (0,21) jde sice o pozitivní, nicméně poměrně – zvláště u uzavřených manželství – slabou korelaci. Můžeme tedy konstatovat, že vyšší religiozita se projevuje především v destruktivních záležitostech potratů a rozvodů.

Tabulka 5: Počet sňatků, rozvodů, živě narozených a potratů v roce 2003 (přepočteno na 1000 obyvatel).

<i>správní obvod ORP</i>	sňatky	rozvody	živě narození	potraty
Uherský Brod	4,6	2	9	2,8
Uherské Hradiště	4,2	2,8	8,7	3,2
Veselí nad Moravou	4,9	2	8,1	3,5
Kyjov	3,9	2,1	8,3	3,2
Hodonín	4,2	3	7,9	4
Břeclav	4,7	3	8,5	4,2
Česká republika	4,8	3,2	9,2	4,1
Jihomoravský kraj	4,9	2,8	8,9	3,7
Zlínský kraj	4,2	2,7	8,7	3,4

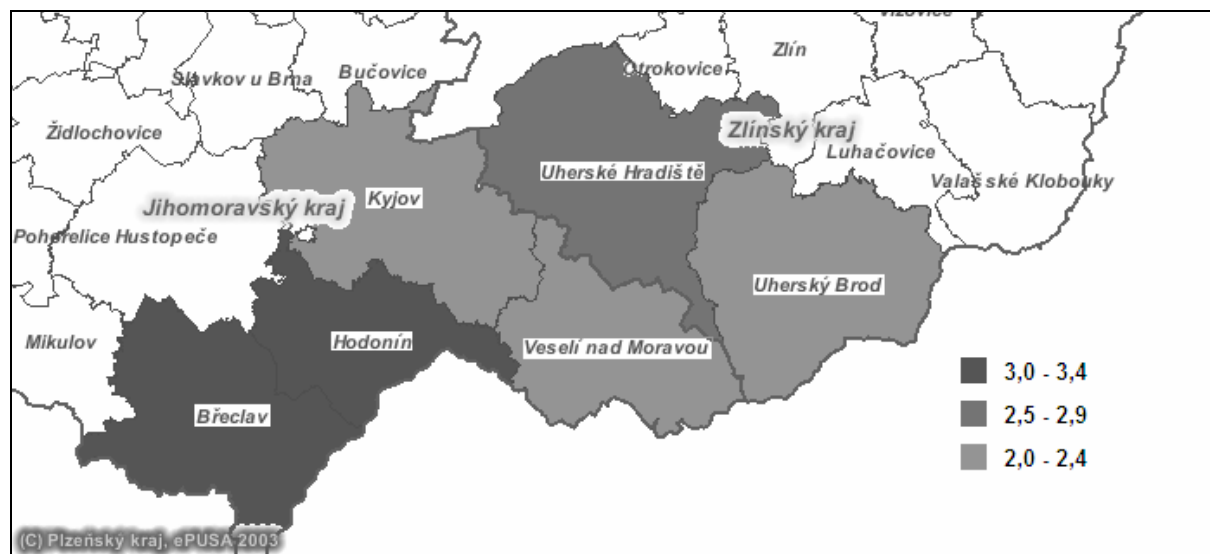
Zdroj: Český statistický úřad 2004.

Schéma 7: Sňatky na 1000 obyvatel ve správních obvodech ORP na Slovácku.

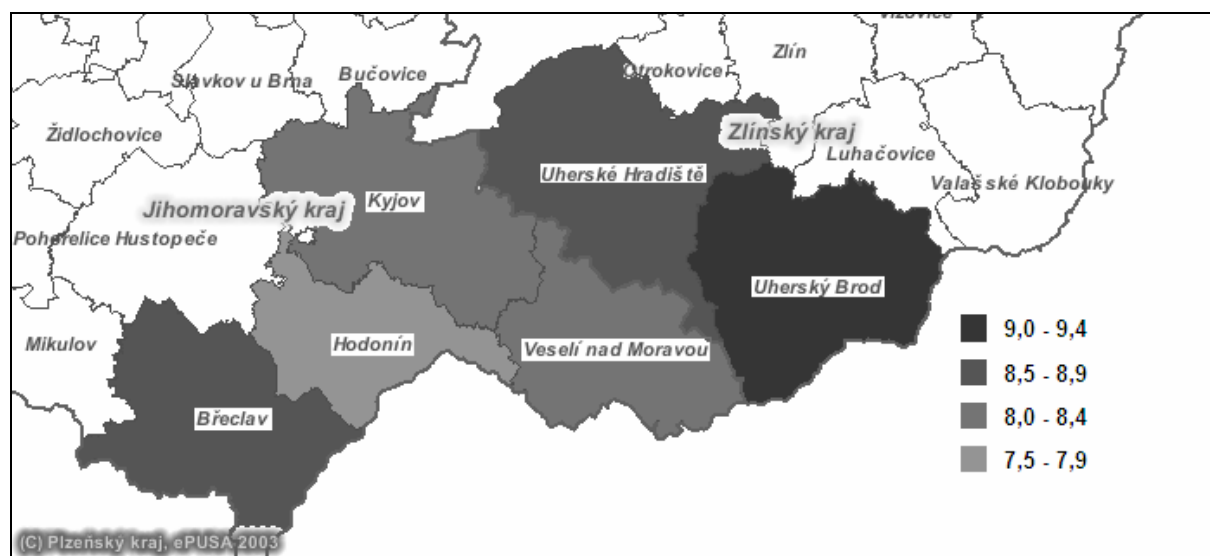
Zdroj: ePUSA (mapový podklad); Český statistický úřad 2004 (data); zvýraznění autor.

Schéma 8: Rozvody na 1000 obyvatel ve správních obvodech ORP na Slovácku.

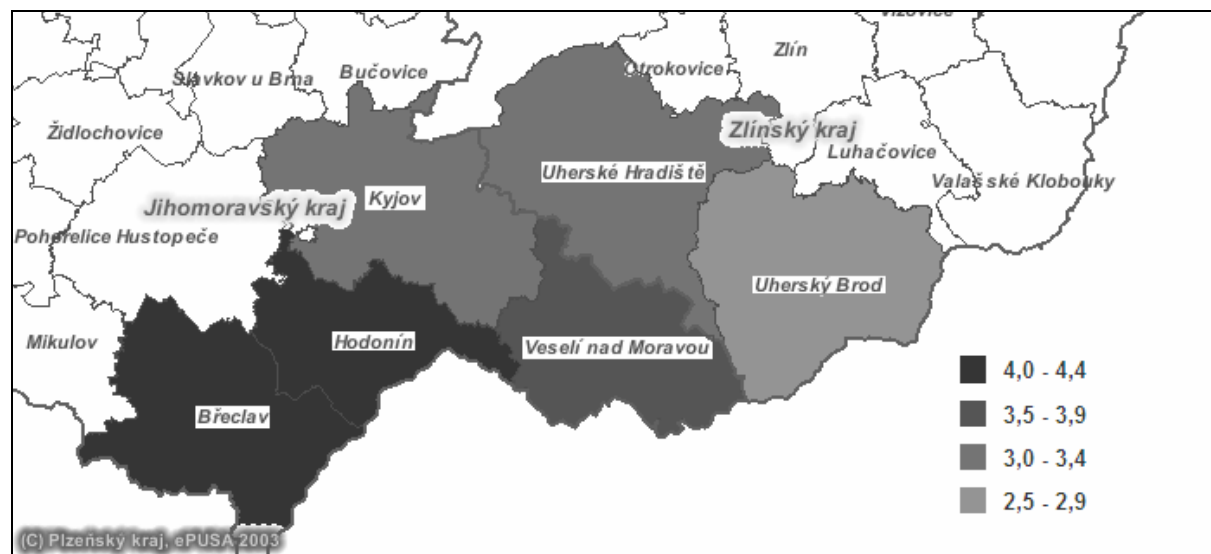
Zdroj: ePUSA (mapový podklad); Český statistický úřad 2004 (data); zvýraznění autor.

Schéma 9: Živé narození na 1000 obyvatel ve správních obvodech ORP na Slovácku.

Zdroj: ePUSA (mapový podklad); Český statistický úřad 2004 (data); zvýraznění autor.

Schéma 10: Počet potratů na 1000 obyvatel ve správních obvodech ORP na Slovákku.

Zdroj: ePUSA (mapový podklad); Český statistický úřad 2004 (data); zvýraznění autor.

3.4. Sociodemografické charakteristiky společnosti na Slovákku

V rámci Slovákka lze u jednotlivých sociodemografických charakteristik pozorovat jisté difference. Většinou jde ovšem spíše o jemné nuance než o diametrální rozdíly. Nelze tedy v případě Slovákka sice mluvit o naprosté homogenitě, nicméně i vzhledem k tomu, že odlišnosti u jednotlivých charakteristik se nevyskytují totožně v určitých oblastech, lze označit společnost na Slovákku ze sociodemografického hlediska za spíše kompaktní.

Důležitým poznatkem pro nás je zároveň to, že dnešní hranice krajů – které oddělují správní obvody ORP Uherský Brod a Uherské Hradiště od zbytku Slovákka – nemají opodstatnění v sociodemografické struktuře. Jistě by bylo zajímavé jít ve zkoumání dál a porovnávat i zbylá území Jihomoravského a Zlínského kraje, v jejichž hranicích se Slovákko rozkládá. Tím bychom mohli komparovat difference jednotlivých slováckých oblastí mezi sebou a míru odlišnosti těchto oblastí od zbylých území obou krajů. Ve světle takového poznání by se dala hypotéza o sociodemografické homogenitě lépe verifikovat – či falzifikovat.

4. Volební chování obyvatel Slovákka

Za důležité považujeme sledovat i politické postoje Moravských Slováků, a to zda nabývá konvergentních hodnot volební účast a podpora jednotlivých subjektů. Zaměříme se na poslední volby do jednotlivých zastupitelských těles, vynecháme však volby do Senátu. Důvodem je odlišný (většinový) volební systém, který působí na voliče kvalitativně jiným strategickým efektem (srov. Chytilík 2004: 54-55). Budeme se tedy zabývat volbami do Poslanecké sněmovny v roce

2002, komunálními volbami v tomtéž roce a volbami do Evropského parlamentu a do krajských zastupitelstev v roce 2004. Z důvodu přehlednosti a porovnatelnosti dat budou cílem našeho zájmu jen politické strany kontinuálně přítomné v dolní komoře Parlamentu od vzniku samostatné ČR: Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), Občanská demokratická strana (ODS), Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) a KDU-ČSL. Data jsou dostupná pro úroveň okresů, proto v případě správních obvodů ORP Uherský Brod a Uherské Hradiště se jedná o agregovaná data pro okres Uherské Hradiště a v případě ORP Veselí nad Moravou, Kyjov a Hodonín o data hodonínského okresu. Pro správní obvod ORP Břeclav jsou přepočítána data dotyčných obcí okresu Břeclav.

4.1. Volby do Poslanecké sněmovny 2002

Tabulka 6: Volební účast a výsledky vybraných politických stran ve volbách do Poslanecké sněmovny 2002 (v %).

	volební účast	ČSSD	ODS	KSČM	Koalice
okres Uherské Hradiště	62,32	26,85	19,30	18,18	22,51
okres Hodonín	59,38	28,53	17,66	21,45	21,24
správní obvod ORP Břeclav	54,53	26,74	22,62	21,91	16,18
Podluží	60,11	24,97	21,09	22,45	19,23
zbytek správního obvodu ORP Břeclav	52,86	27,34	23,14	21,73	15,15
Česká republika	58,00	30,20	24,47	18,51	14,27
Jihomoravský kraj	60,03	29,90	20,95	19,75	17,35
Zlínský kraj	60,02	29,06	21,48	16,64	19,46

Zdroj: Volby.cz; výpočty autor (správní obvod ORP Břeclav).

Ve sněmovních volbách 2002 kandidovala KDU-ČSL společně s Uníí svobody-Demokratickou uníí jako Koalice. Protože nelze extrahovat hlasy dané přímo KDU-ČSL, budeme se v případě těchto voleb zabývat výsledkem Koalice. Z hlediska volební účasti je výrazné zaostávání správního obvodu ORP Břeclav. Ovšem při pohledu na dvě odlišitelné oblasti, z nichž se tento administrativní celek skládá (Podluží a zbylé obce správního obvodu), zjistíme, že v případě slováckého Podluží je hodnota volební účasti srovnatelná s hodnotami okresů Uherské Hradiště a Hodonín, které zaujímají zbytek území Slovácka.

Signifikantní rozdíly ve výsledcích jsou patrné u ODS, která je úspěšnější ve správním obvodu ORP Břeclav, zvláště pak v obcích mimo Podluží. Dále je pak patrná menší podpora Koalice v obvodu ORP Břeclav, přičemž pokud se ale podíváme na oblast Podluží, zjistíme od zbytku obvodu odlišující se výsledek, který se naopak velmi přibližuje výsledkům v okresech

Hodonín a Uherské Hradiště. Zajímavá a poměrně dost překvapivá je skutečnost, že nejvyšší podporu získala KSČM v Podluží, a to dokonce větší než ve zbytku obvodu ORP Břeclav; očekávali jsme větší podporu KSČM v oblastech vysídlených po II. světové válce (srov. Balík 2006: 40-41), což je z naprosté většiny právě obvod ORP Břeclav bez Podluží.

4.2. Komunální volby 2002

Tabulka 7: Volební účast a výsledky vybraných politických stran v komunálních volbách 2002 (v %).

	volební účast	ČSSD	ODS	KSČM	KDU-ČSL
okres Uherské Hradiště	55,33	10,95	17,70	14,32	23,95
okres Hodonín	54,49	10,96	15,21	15,90	19,19
správní obvod ORP Břeclav	47,72	13,36	15,85	17,67	17,65
Podluží	59,92	11,91	24,57	20,67	19,91
zbytek správního obvodu ORP Břeclav	44,02	13,85	12,91	16,67	16,89
Česká republika	43,39	15,58	25,23	14,49	9,58
Jihomoravský kraj	44,46	14,41	24,85	14,30	15,78
Zlínský kraj	50,43	14,94	16,73	12,33	19,86

Zdroj: Volby.cz; výpočty autor (správní obvod ORP Břeclav).

V případě volební účasti v komunálních volbách dochází k podobné situaci jako ve sněmovních volbách: účast ve správním obvodu ORP Břeclav je sice citelně nižší než v okresech Uherské Hradiště a Hodonín, nicméně samotná oblast Podluží se svou hodnotou volební účasti dokonce převyšuje tyto dva okresy. ČSSD byla mírně úspěšnější v obvodu ORP Břeclav, výsledek v obou slováckých okresech pak byl téměř totožný. Opět můžeme vidět, že Podluží se svou podporou ČSSD má blíže k těmto slováckým okresům než ke zbytku obvodu ORP Břeclav. Mírně větší podporu ODS je možné pozorovat v okrese Uherské Hradiště, nicméně mnohem signifikantnější je relativně silná podpora v Podluží; zajímavý je slabý výsledek tohoto subjektu ve zbytku obvodu ORP Břeclav v porovnání se sněmovními volbami. U KSČM je nejvýraznější výsledek této strany v Podluží, kde měla největší úspěch ze všech sledovaných oblastí v prostoru Slovácka; opakuje se tedy situace ze sněmovních voleb 2002. KDU-ČSL dosáhla největšího úspěchu ve sledované oblasti v okrese Uherské Hradiště. Zhruba shodně pak dopadla v hodonínském okrese a v Podluží, zatímco ve zbytku správního obvodu ORP Břeclav byl její výsledek (stejně jako agregovaný výsledek pro tento celý správní obvod) o něco slabší.

4.3. Volby do Evropského parlamentu 2004

Tabulka 8: Volební účast a výsledky vybraných politických stran ve volbách do Evropského parlamentu 2004 (v %).

	volební účast	ČSSD	ODS	KSČM	KDU-ČSL
okres Uherské Hradiště	29,85	7,83	24,04	19,45	25,31
okres Hodonín	27,51	8,38	22,23	22,20	23,40
správní obvod ORP Břeclav	23,75	7,88	27,20	24,31	15,13
Podluží	27,67	6,70	24,14	27,07	20,43
zbytek správního obvodu ORP Břeclav	22,56	8,31	28,34	23,29	13,15
Česká republika	28,32	8,78	30,04	20,26	9,57
Jihomoravský kraj	29,66	8,39	25,87	20,31	15,57
Zlínský kraj	29,04	9,38	26,27	18,40	19,06

Zdroj: Volby.cz; výpočty autor (správní obvod ORP Břeclav).

Volby do Evropského parlamentu 2004 se poměry mezi hodnotami volební účasti v jednotlivých celcích nevyvíkají předchozím dvěma volebním aktům: o něco nižší účast v okrese Hodonín než v okrese Uherské Hradiště, ale výrazně nižší účast ve správním obvodu ORP Břeclav, kde ale slovácké Podluží se svou hodnotou volební účasti má blíže k výše zmiňovaným dvěma národopisně identickým okresům. Zatímco podpora ČSSD ve sledované oblasti nabývá relativně konvergentních hodnot, u ODS je její výsledek ve správním obvodu ORP Břeclav citelně lepší než v okresech Uherské Hradiště a Hodonín. Opět se ale při pohledu dovnitř tohoto administrativního celku můžeme přesvědčit, že podpora ODS v Podluží je zhruba stejná jako v obou zmiňovaných okresech a relativně lepší výsledek občanských demokratů v tomto správním celku vytvářejí obce mimo Podluží. Slabší podporu měla KSČM v okrese Uherské Hradiště, jako její nejsilnější volební základna ve zkoumaném prostoru se opět jeví Podluží. U KDU-ČSL je patrný výrazně horší výsledek v obvodu ORP Břeclav, znovu má ale hodnota v Podluží blížeji ke slováckým okresům Hodonín a Uherské Hradiště.

4.4. Regionální volby 2004

Tabulka 9: Volební účast a výsledky vybraných politických stran ve volbách do krajských zastupitelstev 2004 (v %).

	volební účast	ČSSD	ODS	KSČM	KDU-ČSL
okres Uherské Hradiště	32,40	11,07	29,84	16,47	27,39
okres Hodonín	27,14	11,81	24,18	19,72	29,71
správní obvod ORP Břeclav	25,06	12,30	28,89	23,63	20,20

	volební účast	ČSSD	ODS	KSČM	KDU-ČSL
Podluží	28,04	8,77	24,70	29,54	25,59
zbytek správního obvodu ORP Břeclav	24,15	13,55	30,38	21,54	18,30
Česká republika	29,62	14,03	36,35	19,68	10,67
Jihomoravský kraj	29,71	11,93	25,80	19,14	26,18
Zlínský kraj	30,63	13,66	30,08	15,45	21,32

Zdroj: Volby.cz; výpočty autor (správní obvod ORP Břeclav).

Posledními volbami, které podrobíme zkoumání, jsou volby do krajských zastupitelstev 2004. Účast v nich byla zdatně vyšší v uherskohradištském okrese, nižší pak v okrese Hodonín a obvodě ORP Břeclav. Znovu se hodnota v Podluží odlišuje od zbytku správního obvodu ORP Břeclav a má nejbliže k hodnotě v okrese Hodonín. Zisky sociálních demokratů v jednotlivých administrativních celcích jsou také opětovně relativně homogenní, výraznější je jenom slabší výsledek ČSSD v Podluží. U ODS jako o úspěšnějších oblastech můžeme mluvit v případě okresu Uherské Hradiště a správního obvodu ORP Břeclav. V rámci posledně jmenovaného se Podluží blíží k relativně horšímu výsledku okresu Hodonín a naopak zbytek správního obvodu k volebnímu zisku občanských demokratů v okrese Uherské Hradiště. Voličské preference KSČM ve směru na jih stoupají a Podluží se opět jeví jako místo s největší koncentrací komunistických voličů ve sledované oblasti. KDU-ČSL je voličsky úspěšnější na Slovácku: slabší výsledek této strany ve správním obvodu ORP Břeclav oproti okresům Hodonín a Uherské Hradiště způsobují obce mimo Podluží, které se svou volební podporou inklinuje právě k úspěchům lidovců v těchto dvou okresech.

4.5. Územní struktura volebních výsledků

Do jisté míry překvapující úspěšnost KSČM ve všech sledovaných volbách v části Podluží patřící do správního obvodu ORP Břeclav nás nutí podívat se na tuto oblast podrobněji. Tabulka 10 zřetelně dokumentuje, že je možné z hlediska volební podpory KSČM identifikovat dvě skupiny obcí podle intenzity této podpory (v tabulce jsou odděleny tlustou čarou). V případě obcí s nižší podporou KSČM jsou volební výsledky tohoto subjektu srovnatelné nebo nižší než výsledky ve slováckých okresech Uherské Hradiště a Hodonín. Schéma 11 ukazuje, že obce s vyšší podporou KSČM tvoří kompaktní územní celek. Příčina vyšších volebních preferencí komunistů v těchto obcích je pak zřejmě ukryta v jejich nedávné historii.

Tabulka 10: Volební podpora KSČM v jednotlivých obcích Podluží (v %).

	volby do Poslanecké sněmovny 2002	komunální volby 2002	volby do Evropského parlamentu 2004	krajské volby 2004
Týnec	32,16	36,32	41,32	40,14
Kostice	31,62	32,22	37,27	50,90
Hrušky	29,96	27,75	35,01	33,33
Tvrdonice	29,81	29,66	33,40	37,57
Moravská Nová Ves	17,74	11,80	18,92	18,03
Lanžhot	14,00	11,60	15,76	15,60
Moravský Žižkov	11,98	15,90	15,76	15,36

Zdroj: Volby.cz.

Schéma 11: Podpora KSČM v Podluží.

Zdroj: T-MapServer (mapový podklad); zvýraznění autor.

U dvou z pěti sledovaných ukazatelů můžeme konstatovat homogenitu hodnot v prostoru Slovácka, tedy v okresech Uherské Hradiště a Hodonín a v části Podluží patřící do správního obvodu ORP Břeclav. Jde o volební účast a procentuální podíl hlasů KDU-ČSL, které v rámci všech čtyř volebních aktů dosáhly v tomto prostoru shodných či velmi blízkých hodnot. U ČSSD obecně byly zaznamenány relativně konzistentní výsledky, přičemž nižší podpora byla

zaznamenána u všech čtyř voleb v Podluží; i tak šlo ovšem o minimální výchylky. Proto hodnoty i u tohoto indikátoru se mohou považovat za v podstatě homogenní, i když na rozdíl od dvou výše uvedených ukazatelů se nejeví výraznější hranice v rámci národopisně heterogenního správního obvodu ORP Břeclav. V případě ODS se do značné míry může také mluvit o homogenitě volební podpory. Nicméně u některých voleb se vyskytují určité výjimky, přičemž největší je podpora této strany v krajských volbách 2004 v okrese Uherské Hradiště, která je vyšší než ve zbytku Slovácka. KSČM dosahuje o trochu lepších výsledků v okrese Hodonín než v okrese Uherské Hradiště, ale mnohem výraznější odchylkou v rámci Slovácka je výše rozebíraná relativně vysoká podpora v Podluží. Celkově se hodnoty parametrů volebního chování obyvatel Slovácka jeví jako spíše homogenní, výraznější odchylkou je tedy pouze vyšší podpora KSČM v Podluží a v případě ODS různorodější výsledky v některých volbách.

5. Výsledky referenda o vstupu ČR do EU v prostoru Slovácka

V této stručné kapitole se zaměříme na postoje obyvatel Slovácka ke konkrétní politické otázce: vstupu ČR do EU. Budeme se snažit prokázat, že Moravští Slováci hlasovali v referendu o této otázce ve většině kladně, a to v míře větší než je republikový průměr. Zohledníme nejen procento kladných hlasů mezi platnými hlasy, ale i podíl voličů hlasujících pro vstup mezi všemi oprávněnými voliči. Důležité pak pro nás bude zjištění, zda výsledek referenda nabyl v prostoru Slovácka⁶ homogenních hodnot, tedy zda postoj obyvatel Slovácka k této otázce můžeme označit za jednoznačný. Proto budou kromě agregovaných dat pro Slovácko prezentovány i data pro dotyčné správní obvody ORP.

Tabulka 11: Účast voličů a výsledky referenda o vstupu ČR do EU (v %).

<i>správní obvod ORP</i>	volební účast	A N O	A N O (ze všech oprávněných voličů)	N E (ze všech oprávněných voličů)
Uherský Brod	55,57	82,43	44,61	9,51
Uherské Hradiště	58,00	82,60	46,68	9,83
Hodonín	53,80	80,34	42,16	10,32
Veselí nad Moravou	56,18	83,33	45,92	9,18
Kyjov	56,67	80,21	44,50	10,98
Břeclav	56,29	79,96	44,04	11,03
uvažovaný kraj Slovácko	56,22	81,40	44,70	10,21

⁶ V této kapitole budeme používat označení Slovácko nikoli jako označení národopisné oblasti, ale jako pojmenování pro uvažovaný kraj vymezený územím správních obvodů ORP Uherský Brod, Uherské Hradiště, Kyjov, Veselí nad Moravou, Hodonín a Břeclav.

Česká republika	55,21	77,33	41,73	12,23
Jihomoravský kraj	55,61	78,31	42,58	11,79
Zlínský kraj	56,27	80,47	44,12	10,70

Zdroj: Volby.cz; výpočty autor.

Hodnota volební účasti v hranicích uvažovaného kraje Slovácko byla o něco vyšší než celková volební účast v ČR a v Jihomoravském kraji, téměř shodná pak byla s hodnotou této proměnné ve Zlínském kraji. Na úrovni správních obvodů ORP se od průměrné hodnoty Slovácka výrazněji odlišovala vyšší volební účast obvodu Uherského Hradiště. Naopak nepatrně nižší byla účast obvodu Uherský Brod a výrazně nižší hodnoty – i než průměrná volební účast v ČR – dosáhla účast v obvodu Hodonín.

Nadprůměrných hodnot dosáhlo Slovácku v podílu kladných hlasů mezi platnými hlasy jak vůči republikovému průměru, kde se jednalo o rozdíl více jak čtyř procent, tak vůči průměrům Jihomoravského a Zlínského kraje. Stejně tak i hodnoty všech dotyčných správních obvodů ORP byly vyšší než průměr celé ČR, kdy i obvod s nejslabším výsledkem – Břeclav – překročil tento průměr téměř o tři procenta. Průměr Slovácka pak překročily obvody ORP Uherský Brod, Uherské Hradiště a Veselí nad Moravou, které mělo dokonce o šest procentních bodů vyšší hodnotu této proměnné než republikový průměr.

O tři procenta více oprávněných voličů než v celorepublikovém měřítku hlasovalo na Slovácku pro vstup ČR do EU. Hodnota tohoto ukazatele na Slovácku byla rovněž vyšší než průměr Zlínského a zvláště Jihomoravského kraje. Na úrovni správních obvodů ORP na Slovácku byl nejmenší podíl hlasujících pro vstup ČR do EU mezi oprávněnými voliči v obvodu Hodonín, kde tak hlasovalo o čtyři desetiny procenta více oprávněných voličů, než byl průměr celé ČR. Dva obvody – Veselí nad Moravou a Uherské Hradiště – pak byly nadprůměrné vzhledem k agregované hodnotě Slovácka; v případě obvodu Uherské Hradiště šlo o hodnotu téměř o pět procent vyšší, než byl celostátní průměr. Zbylé obvody oscilovaly blízko průměrné hodnoty Slovácka.

Můžeme konstatovat, že procento kladných hlasů ze všech platných hlasů hovoří jasně o souhlasu obyvatel Slovácka se vstupem ČR do EU. Tento podíl kladných hlasů je větší než celostátní průměr jak v případě Slovácka jako celku, tak v případě dílčích správních obvodů ORP. Proto můžeme v tomto případě označit postoj obyvatel Slovácka ve všech jeho částech za téměř homogenní, a to i vzhledem k tomu, že rozdíl mezi nejslabším a nejsilnějším výsledkem ve správních obvodech ORP je zhruba 3,4 %. Z hlediska podílu voličů hlasujících kladně o inkriminované otázce ze všech oprávněných voličů již o jasném souhlasu Moravských Slováků

mluvit nemůžeme, i když hodnoty této proměnné na Slovácku jsou vyšší než průměr ČR. Pokud ale tato čísla srovnáme s procenty voličů hlasujících proti vstupu ČR do EU ze všech oprávněných voličů, můžeme pak i v tomto případě mluvit o rozhodném souhlasu s dotyčnou otázkou. Homogenost v prostoru Slovácka u této proměnné se nám až na jednu relativně malou odchylku podařilo taktéž prokázat: správní obvod ORP Hodonín má oproti zbylým obvodům poněkud nižší hodnotu, i ta je ovšem vyšší než průměr celé ČR. Rozdíl mezi nejslabším a nejsilnějším výsledkem ve správních obvodech ORP je 4,5 %, pokud vyloučíme obvod Hodonín tak 2,6 %.

6. KDU-ČSL v komunální politice na Slovácku⁷: dominantní aktér?

Poslední hypotézou, kterou se budeme zabývat, je, že se KDU-ČSL dá označit za dominantního aktéra komunální politiky v prostoru Slovácka. Indikátorem pro verifikaci, resp. falzifikaci, této hypotézy bude četnost obsazení pozice starosty ve slováckých obcích kandidáty, jejichž navrhuje stranou v komunálních volbách byla KDU-ČSL. Stěžejní pro toto ověřování bude situace v prvním čtvrtletí roku 2006.

Tabulka 12: Podíly starostů podle navrhuje stran na Slovácku (v %).

<i>správní obvod ORP</i>	KDU-ČSL	ODS	ČSSD	KSČM	jiná
Uherský Brod	30,00	6,67	6,67	0,00	56,67
Uherské Hradiště	22,92	16,67	2,08	6,25	52,08
Hodonín	22,22	22,22	11,11	0,00	44,44
Veselí nad Moravou	27,27	13,64	18,18	0,00	40,91
Kyjov	19,05	7,14	7,14	2,38	64,29
Břeclav	11,76	5,88	11,76	11,76	58,82
uvažovaný kraj Slovácko	22,60	11,86	7,91	3,39	54,24

Zdroj: ePUSA; Volby.cz; výpočty autor.

Absolutní převahu v počtu obsazených křesel starostů slováckých obcí a měst má kategorie „jiná“ navrhuje strana. V této kategorii naprosto převažují nezávislí kandidáti a jejich sdružení s nějakým „nezávislým“ celostátním subjektem jako navrhuje stranou (především SNK Evropští demokraté a NEZÁVISLÍ), resp. různé místní variace sdružení nezávislých kandidátů. Pokud se podíváme na podíly starostů, jejichž navrhuje stranami byla KDU-ČSL, ODS, ČSSD nebo KSČM, zjistíme mezi nimi velkou převahu křesťanských demokratů, kdy má KDU-ČSL o polovinu více starostů než druhá v pořadí ODS. Je tedy možné považovat KDU-ČSL za

⁷ I v této kapitole budeme používat výraz Slovácko ve smyslu nikoli národopisné oblasti, ale imaginárního kraje (viz pozn. 6).

subjekt mající v tomto kritériu výraznou převahu mezi stranami přítomnými v Poslanecké sněmovně, nicméně o celkové dominanci v komunální politice na Slovácku nelze hovořit. Za dominantního aktéra by se dala KDU-ČSL označit, pokud by jí navržení kandidáti v komunálních volbách byli ve vedení minimálně poloviny dotčených obcí, anebo se tomuto podílu alespoň blížili.

Pokud se podíváme na územní strukturu obsazení pozic starostů z hlediska navrhujeících stran (schéma 12), zjistíme, že se nedá identifikovat významnější územní koncentrace obcí, v jejichž čele stojí kandidát zvolený za KDU-ČSL. Zajímavé je, že ve správním okrsku ORP Břeclav je kandidát KDU-ČSL starostou jen ve dvou obcích, které jsou mimo Podluží: Hlohovec a Podivín. Jistě ne náhodou jsou podíly věřících obecně i podíly katolické denominace v obyvatelstvu právě v těchto dvou obcích jedny z nejvyšších mezi obcemi obvodu ORP Břeclav mimo Podluží⁸. I když ve všech čtyřech výše sledovaných volbách byla podpora KDU-ČSL⁹ v rámci obvodu ORP Břeclav vždy vyšší v Podluží než ve zbytku obvodu (což je v souladu s obecně předpokládaným vztahem mezi religiozitou, zvláště pak katolickým vyznáním, a výsledky křesťanských demokratů), v žádné z těchto obcí není starosta zvolený za KDU-ČSL. Naopak ve dvou obcích je starosta zvolený na kandidátce KSČM; není překvapující, že jde o Kostice a Tvrdonice, tedy obce, které jsme v podkapitole 4.5 identifikovali jako silné voličské banky komunistů.

⁸ V případě Hlohovce je dokonce 61 % obyvatel věřících, 60 % pak katolického vyznání.

⁹ Ve sněmovních volbách 2002 se jednalo o subjekt Koalice.

Abychom mohli mluvit o přirozeném regionu, je jistě nezbytné, aby na jeho území žila kompaktní společnost s homogenní sociodemografickou strukturou. V případě Slovácka se nám u několika nejdůležitějších znaků podařilo v podstatě potvrdit homogennost společnosti. Podobně i ve volebním chování Moravských Slováků by se měla projevit homogenita. Obecně se parametry volebního chování obyvatel Slovácka dají považovat za homogenní, u hodnot dvou parametrů volebního chování se dokonce projevíly národopisné hranice v rámci správního obvodu ORP Břeclav. Zatímco homogennost podpory vstupu ČR do EU v prostoru Slovácka se více méně prokázat podařilo, předpokládanou dominanci KDU-ČSL na Slovákku jsme nepotvrdili.

Literatura a zdroje

- Balík, S. (2006): *Kontinuita či diskontinuita voličských vzorců? Volební podpora KSC^Ā a KSČM v prostoru dnešního Olomouckého kraje v období 1929 – 1935 a 1996 – 2002*, Evropská volební studia, roč. I, č. 1, s. 38-60, on-line verze (<http://ispo.fss.muni.cz/evs>).
- Český statistický úřad (2004): *Kraje České republiky 2003*, on-line verze (http://www.czso.cz/csu/edicniplan.nsf/publ/1304-04-_2003).
- ePUSA (<http://www.epusa.cz>).
- Chytilík, R. (2004): *Zkoumání volebních systémů*, in: Chytilík, R. – Šedo, J. (eds., 2004): *Volební systémy*, Brno, MPÚ MU, s. 37-63.
- Mapy.cz (<http://mapy.cz>).
- Mareš, M. (2003): *Moravistické politické strany a bunění*, in: Mareš, M. (ed., 2003): *Etnické a regionální stany v ČR po roce 1989*, Brno, CDK, s. 22-98.
- Obec Hlohovec (nedat.): *Historie*, on-line verze (http://www.hlohovec.cz/index.php?Akce=oobci_historie&M=1).
- Region Podluží (<http://www.podluzi.cz>).
- Sčítání lidu, domů a bytů 2001 (<http://www.czso.cz/sldb/sldb.nsf/i/home>).
- Tarcalová, L. (2005): *E-mailová korespondence s PhDr. Ludmilou Tarcalovou, vedoucí etnografkou Slovákého muzea v Uberském Hradišti*.
- T-MapServer (<http://tms.iriscrr.cz>).
- Volby.cz (<http://www.volby.cz>).
- Wikipedia (nedat.): *Morava (země)*, on-line verze (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Morava.zupy.1920.png>).
- Župní zákon*, zákon 126/1920 Sb. v původním znění.
- Žůrek, Z. (2005): *E-mailová korespondence s ing. Zbyňkem Žůrkem, spoluautorem webu FolklorWeb.cz*.